

által jelzett időintervallumnál, egyes kutatók pedig a magyarországi korai Koszideri bronzkincs-horizonttal állítják párhuzamba.⁸⁵ A vizsgált időszakra vonatkozó legfiatalabb ¹⁴C adatok a Kr.e. 1500-as évek körül csoportosulnak.⁸⁶ Bernard Hänsel és Wolfgang David meglátása szerint bronzkincsei alapján a koszideri periódus és a neki megfeleltethető Reinecke Bz. B időszak két részre osztható.⁸⁷ A középső bronzkor harmadik szakaszának kettős felosztását alátámasztja a Nagykarolyi-Bobáld tell zárt leletegyütteseiből származó Otomani III kerámia formai és stiláris elemzése is. A két belső fejlődési szakasz kronológiai elkülönítése azonban nehézségekbe ütközik. Gazdag formavilágánál és „barokkos” díszítése alapján első látásra elkülönülő (ún. késői) Otomani IIIb kerámia főleg a tell – mélyszántás által szinte megsemmisített – legfelső rétegeből beásott gödrökben található meg. A Nagykarolyi-síkságon és az Ér völgyében kutatott tellek felső rétegeit a mélyszántás jelentősen megbolygatta, így a szóban forgó Otomani III edényművesség tipológiai vizsgálata alapján elkülönített belső fejlődési szakaszok rétegtani támpontjai egyelőre kérdések.

A Nagykaroly-Bobáld tell rétegtana:

Az első emberi megtelepedés a Nagykaroly-Bobáld dombon a késő neolitikumban történt. A sötétebb tonalitású kávébarna, enyhén agyagos kompakt antik humuszrétegben szórványosan előforduló későneolitikus kerámia egy időszakos megtelepedést sejtet. A Nagykaroly környéki későneolitikus közösségek több telepét ismerjük a Mérges-patak partjáról vagy ennek teraszáról.

Ezt követően a kora bronzkor harmadik szakaszára jellemző ún. Szaniszló csoport hordozói telepednek meg a Bobáld-dombon. A Szaniszló csoport települése mondhatni kiterjedt a későbbi tell teljes területére. A barnássárga, kissé agyagos, kompakt Szaniszló kultúrréteg átlagvastagsága 0,50-0,60 m. Ebből a rétegből ásták be a dombról ismeretes egyetlen hamvasztásos, urnás sírt is.⁸⁸ A széndarabokkal erőteljesen pigmentált barnássárga színű, keményebb állagú Szaniszló járószintet a felszínén található számos kerámiatöredék szórodása is jelzi. (45–46, 48. kép)

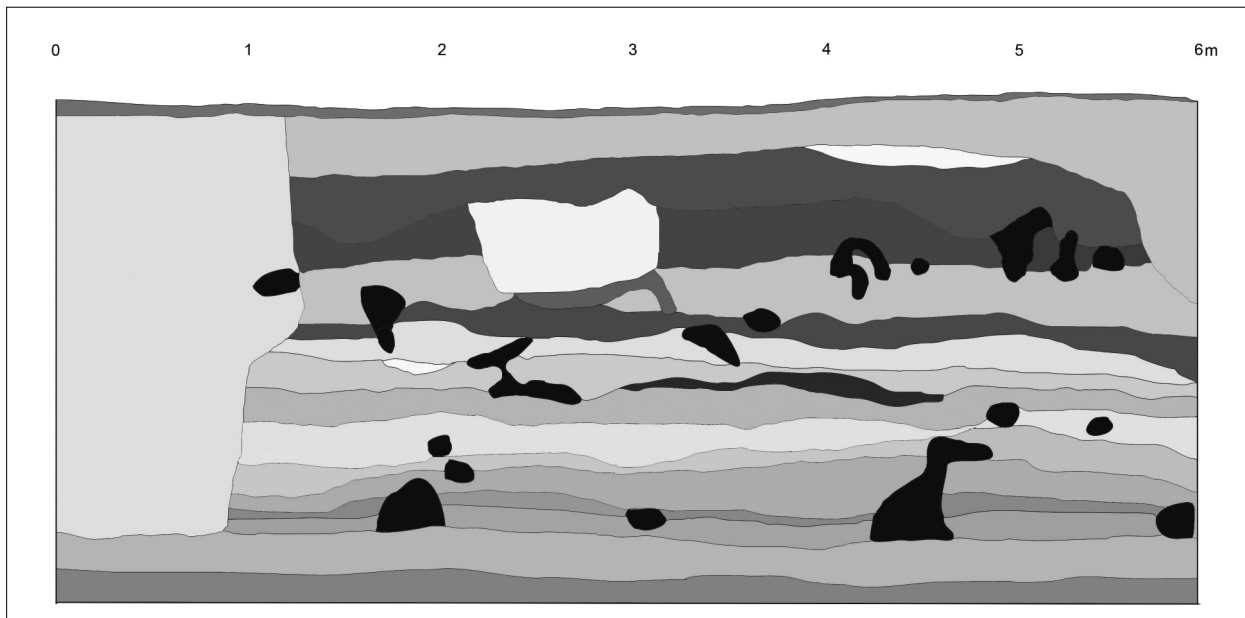
Az Otomani közösségek megtelepedésének első nyomait – a Szaniszló réteget követő – barnás színű, szemcsésebb állagú szén- és paticsdarabkával pigmentált kultúrréteg rejti. A mintegy 0,20-0,40 m átlagvastagságú kultúrréteg alsó részében megfigyelhető vastagabb

die Koszider-Periode und die dementsprechende Periode laut Reinecke Bz B – anhand der Bronzeschätze auf zwei Perioden aufteilen.⁸⁷ Die doppelte Aufteilung des dritten Abschnitts der Mittelbronzezeit wird auch von förmlicher und stilistischer Analyse der Keramik unterstützt, die als geschlossenes Fundmaterial aus dem Tell Carei-Bobald (Nagykaroly-Bobáld) stammt. Die chronologische Trennung der beiden inneren Entwicklungsphasen begegnet aber Schwierigkeiten. Die Keramik Otomani IIIb (die sog. späte Keramik), die vor allem in den oberen Schichten des Tells eingegrabene Gruben zu finden ist – welche durch Tiefpflügen fast zerstört wurden – differenziert sich auf dem ersten Blick mit seiner reichen Formwelt und aufgrund ihrer „barockartigen” Verzierung. Die oberen Schichten der erforschten Tells auf der Carei-Ebene und im Eriul (Ér)-Tal wurden vom Tiefpflügen bedeutend zerstört, so sind die stratigraphische Stützpunkte für die Bestimmung der inneren Entwicklungsphasen aufgrund von typologischen Untersuchungen für die oben genannte Keramikultur Otomani III noch bestritten.

Die Stratigraphie des Tells von Carei-Bobald (Nagykaroly-Bobáld)

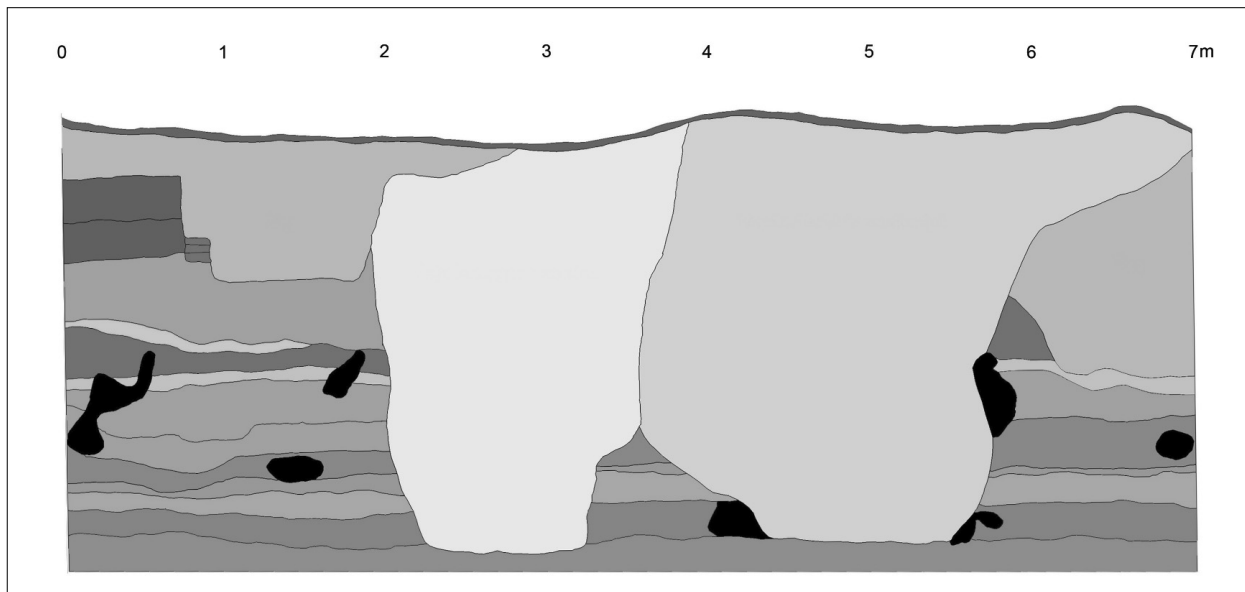
Die erste Ansiedlung auf dem Carei-Bobald (Nagykaroly-Bobáld) Hügel geschah im Spätneolithikum. Die dunklere kaffeebraune, in der leicht tonhaltigen, kompakten antiken Humusschicht sporadisch vorkommende spätneolithische Keramik deutet an eine zeitweilige Überraschung an. Wir kennen mehrere Siedlungen der spätneolithischen Gemeinschaften in der Gegend Carei (Nagykaroly) am Ufer des Mergheş (Mérges)-Baches oder an dessen Terrasse.

Nach dieser Periode siedeln sich die sog. auf die dritte Periode der Frühbronzezeit charakteristischen Träger der Sanislău/Szaniszló-Gruppe auf dem Bobáld-Hügel an. Die Siedlung der Sanislău/Szaniszló-Gruppe dehnte sich, man kann sagen, auf das ganze Gebiet des späteren Tells aus. Die Durchschnittsdicke der braungelben, leicht tonhaltigen kompakten Sanislău/Szaniszló-Kulturschicht beträgt 0,50-0,60m. Aus dieser Schicht wurde das einzige bekannte Grab mit Brandschüttungsbestattung und Urnenbestattung des Hügels eingegraben.⁸⁸ Die mit Kohlenstücken stark pigmentierte braungelbe härtere Sanislău/Szaniszló-Gehfläche wird auf der Oberfläche von der Feinverteilung zahlreicher Keramikbruchstücke angedeutet. (Abb. 45–46, 48.)

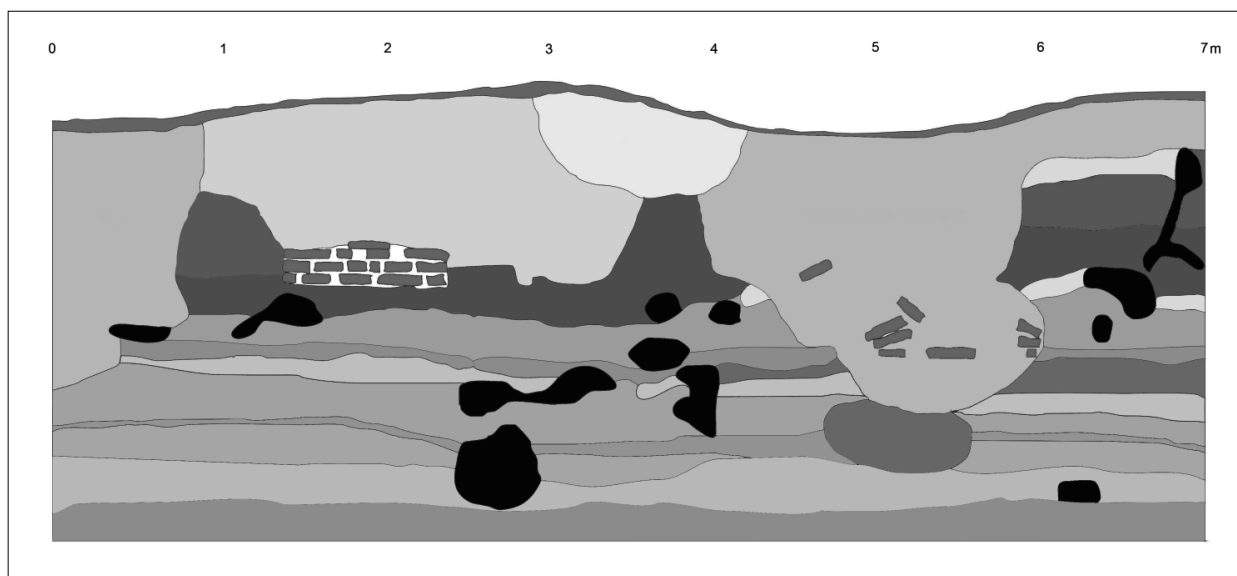
45. kép A Nagykároly-Bobáld tell régészeti feltárása. S1/2001 szelvény déli metszetalának rajza

Abb. 45. Die archäologische Freilegung des Tells von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld). Darstellung des südlichen Profil des Schnittes S1/2001

46. kép A Nagykároly-Bobáld tell régészeti feltárása. S2/2001 szelvény északi metszetalának rajza

Abb. 46. Die archäologische Freilegung des Tells von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld). Darstellung des nördlichen Profil des Schnittes S2/2001

47. kép A Nagykároly-Bobáld tell régészeti feltárása. S2/2001 szelvény déli metszetfalának rajza

Abb. 47. Die archäologische Freilegung des Tells von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld). Darstellung des südlichen Profil des Schnittes S2/2001

Farbenkode / Színkód

	Berg Tonschnitt/ Meddő agyagréteg		Tiersitz/ Állatjárt
	Antike Humus Schnitt/ Antik humusz réteg		Moderne Lauffläche/ Modern járószint
	Schnitt der Sanislău Gruppe/ Szaniszló kultúrréteg		Geflecht/ Patics
	Lauffläche der Sanislău Gruppe/ Szaniszló csoport járószintje		Backstein/ Tégla
	Otomani I Schnitt/ Otomani I réteg		Moderne Grube/ Modern gödör
	III. Haus Niveau/ III. Házzint		Moderne Grube/ Modern gödör (Vende A.)
	Otomani II Schnitt/ Otomani II réteg		Flechtwand Überrest/ Paticsfal maradvány
	II. Haus Niveau/ II. Házzint		Lehmbewurf/ Agyagtapasztás
	Otomani II Schnitt/ Otomani II réteg		Feuerstelle/ Tűzhely
	Otomani II Schnitt/ Otomani II réteg		Tonwarze/ Agyaglcse
	Otomani III Schnitt/ Otomani III réteg		Knochen/ Csont
	Stört Otomani III Schnitt/ Bolygatott Otomani III réteg		Keramik/ Kerámia

48. kép A Nagykároly-Bobáld tell rétegtanának jelkulcsa

Abb. 48. Der Farbenkode auf die Darstellungen des Profile des Schnittes des Tells von Carei-Bobald (Nagykároly-Bobáld)

összefüggő szénréteg a domb új lakóinak „területrendezéséről” tanúskodik. A szóban forgó korai Otomani kultúrréteg kerámiájában a Szaniszló csoport jellegzetes edényeihez egy polírozott felületű, korábban ismeretlen díszítőmotívumokkal ékített kerámia társul. Ehhez hasonló az Érendréd-Termelőszövetkezeti istállók (Andrid-Curtea CAP) mellett feltárt településről valamint a Mezőterem-Kendereshalom tell alsó rétegéből ismerünk. Eddigi ismereteink alapján ebben a korszakban került sor a település első erődítésére is. A 2011-ben végzett geomágneses vizsgálatok által jelzett további két védőárok pontos datálása jövőbeli kutatásaink fontos feladata.

A tell Otomani II időszakába sorolható rétegei – a tartalmazott nagymennyiségű hamu miatt – világosabb szürke színűek. A lazább megtartású, finom szemcsézetű világosabb szürke rétegek több egymást követő lakószintet tartalmaznak. A lakószinteket a felszíni házak padló és paticsomladékai, vastag agyagplatformok valamint a hozzájuk tartozó járószintek jelzik. A rétegek datálására a jellegzetes formakincsű és főként vésett díszítésű kerámia kiváló támpontokat szolgáltat. (47–48. kép)

Az Otomani III időszakba sorolható rétegek sötétebb színűek, nagyobb szemcsézetűek és kompaktabb állagúak, mint a kultúra korábbi fejlődési szakaszába tartozók. A zárt leletegyüttesekből származó kerámia tipológiai vizsgálata által jelzett két belső fejlődési szakasz rétegtani megalapozottsága további ellenőrzésre szorul.

A kutatás mai állapotában kellő adatok hiányában elhamarkodott lenne az Otomani IIIa és Otomani IIIb időszak rétegtani különválasztása, bár ezzel kapcsolatos elképzeléseink egyre inkább körvonalazódnak. Az Otomani III fázisának vége a középső bronzkor időszakának végét is jelenti. A beköszöntő új korszak megjelenése nem tárgyiasul a feltételezett halomsíros hódítók emlékanyagában, és vastag pusztulási rétegek sem jelzik kezdetét. Tehát a történelmi események ok-okozati viszonyának háttérében társadalmi, ökológiai és gazdasági tényezőket kell keresnünk.⁸⁹

A gyümölcsös fának telepítőgödrei, a gyakran -0,40 m mélységig lehatoló mélyszántás és a későközépkori temető sírjai jelentős mértékben megbolygatták a tell felső rétegeit. A gyp alatt lévő sötétbarna, tömör állagú felső rétegben szórványosan előfordulnak későbronzkori, a Gáva kultúra edénytöredékei, a kelta valamint dák edényművesség termékei, de az eddigi megfigyelések alapján, ezek időszakos ittartózkodás és nem állandó megtelepedés régészeti hagyatékei. Mindez természetesen, hiszen a tell szomszédságában több késő bronzkori valamint vaskori települést ismerünk.

Die ersten Siedlungsspuren der Otomani-Gemeinschaften verbergen sich – nach der Sanislău/Szaniszló-Schicht – in der braunen, körnigeren mit Kohle- und Geflechtstücken pigmentierten Kulturschicht. In der etwa durchschnittlich 0,20-0,40 m dicken unteren Kulturschicht kann man die dickere zusammenhängende Kohlschicht beobachten, die von der „Geländeaufteilung” der neuen Hügelbewohner zeugt. In der Keramik der erwähnten frühotomanischen Kulturschicht zählt zu den typischen Gefäßen der Sanislău/Szaniszló-Gruppe auch ein Keramikbruchstück, mit polierter Oberfläche und früher unbekanntes Ziermotiven. Ähnliche Stücke kennen wir von der Freilegung der Siedlung neben den Ställen der Genossenschaft Érendréd (Andrid-Curtea CAP) sowie von den unteren Schichten des Tells Tiram/(Mezőterem)-Kendereshalom. Aufgrund unserer bisherigen Kenntnisse erfolgte in dieser Periode ebenfalls die erste Befestigung der Siedlung. Die genaue Datierung der im Jahre 2011 durchgeführten von geomagnetischen Untersuchungen angedeuteten zwei weiteren Wehrgräben stellt eine wichtige Aufgabe der zukünftigen Forschungen dar.

Die zur Otomani II Periode gehörende Schichten des Tells sind – wegen der in großen Mengen enthaltenen Asche – hellgrau. Die Schichten lockerer Art, mit feinerer und hellgrauer Körnung enthalten mehrere aufeinander folgende Wohnhorizonte. Die Wohnhorizonte sind durch Fußböden und Geflechtruinen der oberirdischen Häuser, dicke Tonplattformen, bzw. durch die dazugehörenden Gehflächen angezeigt. Zur Datierung der Schichten bieten die typische Formschatz und besonders die Keramik mit ziselierter Verzierung hervorragende Stützpunkte. (Abb. 47–48.)

Die zur Otomani III Periode gehörenden Schichten sind dunkler, haben größere Granulierung und einen kompakteren Bestand, als diejenige die zur früheren Entwicklungsphase der Kultur gehören. Es sind weitere Bestätigungen notwendig für die stratigraphische Bestimmung der beiden inneren Entwicklungsphasen aufgrund der typologischen Analyse der Keramik der aus den geschlossenen Befundkomplexen stammt. Laut aktuellem Stand der Forschung wäre mangels entsprechender Daten die stratigraphische Trennung der Perioden Otomani IIIa und Otomani IIIb voreilig, obwohl unsere Vorstellungen in diese Richtung sich immer stärker konturieren. Das Ende der Otomani III Phase bedeutet auch das Ende der mittleren Bronzezeit. Die Erscheinung der einzutretenden neuen Ära konkretisiert sich nicht im vorausgesetzten Hügelgrab-Fundmaterial der Eroberer, und es gibt auch keine dicke Verfallsschicht, die seinen Anfang andeutet. Im Hintergrund des Ursache-Folge-Verhältnisses der geschichtlichen